

Богатирьова О.І.

*Національна академія прокуратури України
головний науковий співробітник відділу
досліджень проблем протидії злочинності
Науково-дослідного інституту, к.ю.н.*

ПРОБАЦІЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В СФЕРІ БОРотьБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Майже у всьому світі ключовим напрямом політики у сфері боротьби зі злочинністю є стратегія з її подолання. Підходи до скорочення злочинності в кожній країні світу досить різноманітні, так само як відрізняються національні традиції та економічне становище цих держав. Одним із засобів подолання злочинності є попередження рецидиву злочинів. Як правило, протистояння рецидиву здійснюється по трьом напрямам: 1) підвищення ефективності призначення та виконання покарань; 2) сприяння процесу ресоціалізації осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі; 3) організація належного соціального контролю за особами, схильними до повторних злочинів [1, с. 46]. За досвідом зарубіжних країн, здійснити зазначені заходи, певною мірою, дозволяє пробація, тому в віті її внесок у зниження рівня рецидивної злочинності вважається досить вагомим.

З огляду на це, вбачається за необхідне детально розглянути складові пробації, які дозволять, у разі їх впровадження у вітчизняну політику держави в сфері боротьби зі злочинністю, протидіяти рецидиву вчинення нових злочинів засудженими в Україні.

Одним із способів подолати рецидив, а отже й **підвищити ефективність призначення та виконання покарань** можна вважати інформацію та рекомендації, які надаються працівниками пробації, судовій владі для сприяння їм у прийнятті обґрунтованого і справедливого рішення. Залежно від національного законодавства зарубіжних країн інформація збирається за запитом суду або прокуратури у випадках: вирішення питання про запобіжний

захід, про покарання, а також коли в'язниця готує матеріали для суду про умовно-дострокове звільнення особи від відбування покарання і особа потрапляє під нагляд (пробацію). Інформація подається у виді соціального матеріалу, й стосується: умов життя правопорушника, рівня шкільної підготовки, поведінки, сім'ї, кола друзів і факторів, які вплинули або можуть вплинути на його загальну поведінку, перспективи його реінтеграції у суспільство, надається оцінка соціально-психофізіологічних та інших характеристик особистості правопорушника, й інша інформація. Інколи одночасно з вищевказаними даними наводяться й пропозиції про заходи виправлення, соціальної адаптації та ресоціалізації.

Зібрані дані у виді рекомендації мають допомогти суду визначитися з тим, чи залишати особу у суспільстві, не позбавляючи її свободи та, чи здатна буде призначена міра чинити на неї виправний вплив, попереджуючи скоєння повторного злочину. Суд враховує дану рекомендацію у винесенні остаточного рішення, але вона не є для нього беззаперечною.

Таким чином, досудова доповідь зосереджує увагу на особистості правопорушника, його проблемах і потребах, розкриває фактори, що обумовили вчинення ним злочину, та його поведінку в цілому, пропонує можливі варіанти програми його перевиховання.

Сприяння процесу ресоціалізації осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі забезпечується таким заходом виховного впливу пробації як надання допомоги. Ув'язненим, звільненим з пенітенціарної установи надають конструктивну, сплановану допомогу у підготовці їх до звільнення та в соціальній інтеграції при їх добровільній згоді. Допомога ця, першочергово, стосується сприянню у вирішенні життєвих проблем, у тому числі тих, які послужили причинами та умовами скоєння злочину. Вирішити проблему соціальної інтеграції правопорушника частково спроможні й заходи, направлені на подолання стійкості його злочинної поведінки завдяки активним виховним діям (наприклад, прикладення зусиль на подолання правової необізнаності; проведення лекцій щодо негативного впливу шкідливих звичок на організм

людини, зайнятості молоді у побуті, про наслідки вживання алкогольних напоїв тощо).

Організація належного соціального контролю за особами, схильними до повторних злочинів досягається завдяки такій складовій пробації як нагляд. Нагляд слід розглядати не лише в якості контролю за засудженими, але і як засіб консультування правопорушників, надання їм допомоги або створення мотивації. По можливості, нагляд повинен поєднуватися з іншими заходами, наприклад, такими як навчання, професійна підготовка, працевлаштування та лікування [2, с. 354-355].

Нагляд може здійснюватися не тільки після винесення обвинувального вироку, а й до, під час або після судового розгляду, а також після звільнення особи для того щоб забезпечити, дотримання правопорушником покладених на нього обов'язків або умов. Вказані дії, відповідно, здатні скоротити ризик вчинення нового правопорушення, й заподіяння серйозної шкоди.

Обмірковано впроваджена пробація окрім іншого також зменшує навантаження на пенітенціарну систему та попереджає криміналізацію особистості.

Вбачається, що такі заходи виховного впливу пробації як нагляд та надання необхідної допомоги здатні протидіяти злочинності, оскільки спрямовані на виправлення особи та відмову від вчинення засудженим нових правопорушень. Тому, запровадження в Україні вищевказаних заходів пробації дозволить реалізувати напрямки необхідні для попередження рецидиву серед засуджених.

1. Курс кримінології: Особлива частина: Підручник: У 2 кн. / К 2 М. В. Корнієнко, Б. В. Романюк, І. М. Мельник та ін.; За заг. ред. О. М. Джуужи. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 480 с.
2. Європейські правила пробації. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 20 січня 2010 р. // Богатирьова О. І. Теоретико-прикладні засади впровадження пробації в Україні : Монографія. – К. : ВД Дакор, 2013. – 368 с.